

KALLAVESI

N:o 1.

BIHANG TILL SAIMA.

28. September.

1844.

Inhemsk Litteratur.

Med någon glädje kan man redan i vårt land nedskrifva ofvannående rubrik, ty den betecknar i närvarande stund ett icke så obetydligt innehåll. Vi tala då om det verkliga innehållet af svenska litteratur, icke blott om antalet af litterära produkter, ehuru äfven detta är för förhållandena ovanligt. Och ingen lärre förtäna oss, att vi äro för det största af detta innehåll den riktighet till det iakttaganda, till en verklig nationallitteratur, som i en stor del af sådana produkter råjer sig.

Det voro väl orätt att minnens värdet af de litterära sträfvanen, hvilka framtråda t. ex. i Vetenskapsocietets och Finska Läkare sällskapets handlingar. Vetenskapen öfverhufvud är kosmopolitisk och blir först i sin tillhufvning direkt verksam för nationens utveckling. Men redan ett sanna värdet inom vetenskapsens allmänna republik, ett liflytande inom denna, bidrager att gifva nationen en sjelfständig plats i bredad med öfriga nationer. Äfven det minsta bidrag för detta mål må därför egas förkastat. Men vi kunna icke fångå den öfverrygghet, att äfven vetenskapsmännen bör verka omedelbart för sin egna nations bildning, och sine bestämda för nationallitteraturens förkofran. Individen eger iövertigen ossom rätt att pröfva måttet af sina krafter, att afgiva, om han förmår verktygen uppsträda denna vetenskapsens befordran eller tillika söka nationallitteraturen. Men samma förmåga, som för det förra ändamålet förmå sträta litet eller intet, är ofta tillräcklig att för det vidare verka betydligt. Kynnerhet kan detta påstå med hänsyn till den finska nationallitteraturen, hvilken äro blott är att försöka för förhöjningar, och som således erbjuder ett obegränsadt utrymme för individens verksamhet. Vid vetenskapsens närvarande höjd och de ansträngningar, för dessanna gifvas i alla Europas länder, fördes i samling icke ringa förmåga för att bland dess rikare intaga en aktid, mera än blott efermar plats. Den verksamhet, som här förvisar land mångden, är äfven vanligen för nationalmedvetandet förförd. Dermed fördrar tiden, att vetenskapen icke tillför ett skrid utan i sina allmänna drag och bestämmelser utgör nationens gemensamma egendom, och vetenskapsmännen härunder dess för upphäuf-

gen och deltaga i afgörandet af de frågor, som för nationen äro af omedelbar vikt. Häruti består i ofvannående å vetenskapens tidens praktiska tendens, att den fördrar ett vetande för lifvet icke blott för skolan. Men just härigenom är vår tid äfven mera teoretisk än någon föregående; ty den fördrar uti all varelseaktig grund, vill byggas upp på allmänna grundsatser, och detta ger vetenskapsmännen vikt för afgörandet öfver, hvad som bör vara.

Huruvida nu Vetenskapsocietets i den arbeten uttalade sträfvanen skola blifva verkamma för sitt mål, derom kunna vi osärligtvis intet afgöra, både emedan de stuta bland de heterogena sinnen, hvilka äro föremål för Societets Handlingar, ett utom vårt bedömande, och emedan ett afgörande kan väntas endast af den krets, för hvilken dessa skrifter äro bestämde, af den Europeiska vetenskapsens målmed. Glädjande skulle det vara ett höra eller se några bevis för att allmänna erkännande i Rikets ställning kan det icke vara någon skam att tillfå, att vi härmed icke äro några kosmopoliter. Till en del gäller detta också om Läkarsällskapets Handlingar, hvilka liksom å andra sidan äro genom språk och delvis genom innehåll äro egande att upplysa äfven den öfriga, vetenskapligt bildade allmänheten i eget land.

Men vida säkrare är verkan af den litteratur, som har till sitt föremål och innehåll Finland, dess natur, öden, språk, närvarande bildning. Än säkrare voro denna verkan visserligen; om hvad som öfer att fylla behövet af en nationallitteratur, äfven voro skrifvet i nationens språk. Vi vilje särskildt härmed nämna några ord, egande äfven till vidare utveckling för ett yrkande i detta blad, att nemligen det, som författas på annat språk än moderlandet, är "jensföreläsa" fördrad af för nationen som för författarens öra.

För både delar af detta yrkande, för den finska litteraturens öfriga förmåga att både häja nationens bildning och utveckla äfven bereda sina idkare en varaktigare tillfredsställelse och äro, ännu levigt till en del i det nya afven anförda. Äfven en öfriga förmåga förmår knappt draga ett skrid till vetenskapens Babelstorn, och det fremmande språk, Latin, Tyska eller Franskan, som då måste begagnas, gör denna verksamhet såänd inom förförändrad. Allt, hvad som inom vårt land skrifves på Svenska språket, måste åter vara

af utmärktaste art, för att kunna gifva anspråk på en plats inom Svenska litteraturen. Ty det är naturligt nog, att Svenska nationen liksom hvarje annan följa efter sig en litteratur, uppvisad på tillförlig grund och botten, äfvenom ett denna skall såsom just hvarje intyck af den nationens, hvilken kunde gifva denna till Svenska litteraturens tillhörighet. En Svensk litteratur för Finland öfver måste blifva, hvad den varit, en motstegelse, en tillkommet produkt, frambragt med svett och måda, utan häg och kärlek. Äfven den sig kring nationen ämnas, att vinnas den väl derigenom något inflytande för stunden. Men om man hoppas och tror på en kommande tid för Finska litteraturen, hvad skall då mera återstå af den Finska-Svenska? Hvarje lyckad författare derom att på moderlandet återgifva, hvad samtidens bildning skär för sig tillhörigt, skall fördrande gifva inom den förförändrade litteraturen och gagsligt verka för nationens kultur, så länge en Finsk nation består. Och äfven det mindre lyckade skall, såsom förta börja, för denna litteraturhistorie ege ett lifsförande värde; det skall i den mån det är ett verk af innerlig häg och kärlek till Finska nationen, oaktadt vidhäftande bli och levigt, förmå verka och såsom en föra kärlek hos efterkommande.

Men säger kanske samma förförändrade kärlek kan gifva sig ett uttryck äfven i ett fremmande tungomål i. ex. i det Svenska. Men det förhåller sig icke så. En som häg att i tal och skrift verka för nationens bildning har intet annat adequat uttryck än nationens eget språk. Man ser i egen beaktande förmåga och bildning, i språket och den Finska litteraturens outvecklade skick, öfvermåttliga hinder för framgång? Detta åtsinnod vittnar blott om bristande kärlek för saken. Ty der denna sinnen, känner den inga svårigheter, inga hinder, hvilka den icke eger kraft att besegra. — Men ministrar att finna en allmänhet af likhetlikande, som eger intressen för förmåga att upplysa om sträfvanen? Det är åter bristande kärlek; ty der denna levigt, der levigt äfven användlig tro och förtroende.

En sådan kärlek, som gifver förtroende till egna krafter, just emedan man tror på framgången af den sak, är hvilken de egens, en sådan kärlek är sann nationalitet. Den förutan har ännu intet stort och för människligheten nyttigt lifvigt tillstånd. Entusiasmen är

11 INHEMSK LITTERATUR.

Kallavesi n:o 1, 2, 3 och 4 25.IX, 9. och 30.X, 18.XII 1845

Med någon glädje kan man redan i vårt land nedskrifva ofvanstående rubrik, ty den betecknar i närvarande stund ett icke så obetydligt innehåll. Vi tala då om det verkliga innehållet af denna litteratur, icke blott om antalet af litterära produkter, ehuru äfven detta är för förhållandena ovanligt. Och ingen lärer förtänka oss, att vi anse för det förnämsta af detta innehåll den rigtning till det fosterländska, till en verklig nationallitteratur, som i en stor del af nämnda produkter röjer sig.

10

Det vore väl orätt att misskänna värdet af de litterära sträfvanden, hvilka framträda t. ex. i Vetenskapssocietetens och Finska Läkare sällskapets handlingar. Vetenskapen öfverhufvud är kosmopolitisk och blir först i sin tillämpning direkt verksam för nationens utveckling. Men redan ett namn erkänt inom vetenskapens allmänna republik, att inflytande inom denna, bidrager att gifva nationen en sjelfständig plats i bredd med öfriga nationer. Äfven det minsta bidrag för detta mål må derföre ega sin förtjenst. Men vi kunna icke frångå den öfvertygelse, att äfven vetenskapsmannen bör verka omedelbart för sin egen nations bildning, offra sina bemödanden för nationallitteraturens förkofran. Individens eger visserligen ensam rätt att pröfva måttet af sina krafter, att afgöra, om han förmår verksamare uppträda såsom vetenskapens befordrare eller tillika såsom nationallitteraturens. Men samma förmåga, som för det förra ändamålet förmår uträtta litet eller intet, är ofta tillräcklig att för det sednare verka berömligt. Isynnerhet kan detta påstås med hänseende till den finska nationallitteraturen, hvilken ännu blott är ett föremål för förhoppningar, och som således erbjuder ett obegränsadt utrymme för individens verksamhet. Vid vetenskapernas närvarande höjd och de ansträngningar, för desamma göras i alla Europas länder, fordras i sanning icke ringa förmåga för att bland deras idkare intaga en aktad, mera än blott efemer plats. Den verksamhet, som här försvinner bland mängdens, är äfven vanligen för nationalmedvetandet förlorad. Deremot fordrar tiden, att vetenskapen icke tillhör ett skrå utan i sina allmännaste drag och bestämningar utgör nationernas gemensamma egendom, och vetenskapsmannen hänvisas derföre oupphörligen att deltaga i afgörandet af de frågor, som för nationen äro af omedelbar vikt. Häruti består i afseende å vetenskapen tidens praktiska tendens, att den fordrar ett vetande för lifvet icke blott för skolan. Men just härigenom är vår tid äfven mera teoretisk än någon föregående; ty den fordrar uti allt vetenskaplig grund, vill bygga uppå allmänna grundsatser, och detta ger vetenskapsmannen vikt för afgörandet öfver, hvad som bör vara.

20

30

40

Huruvida nu Vetenskapssocietetens i dess arbeten uttalade sträfvanden skola blifva verksamma för sitt mål, derom kunna vi naturligtvis intet afgöra, både emedan de flesta bland de heterogena ämnen, hvilka äro föremål för Societetens Handlingar, stå utom vårt bedömande, och emedan ett afgörande kan väntas endast af den krets, för hvilken dessa skrifter äro beräknade, af den Europeiska vetenskapens målsmän. Glädjande skulle det vara att höra eller se några bevis för ett allmännare erkännande. J Red:s ställning kan det icke vara någon skam att tillstå, att vi härom icke ega någon kännedom. Till en del gäller detsamma om Läkaresällskapets Handlingar, hvilka likväl å andra sidan genom språk och delvis genom innehåll äro egnade att upplysa äfven den större, vetenskapligt bildade allmänheten i eget land.

50

Med vida säkrare är verkan af den litteratur, som har till sitt föremål och innehåll Finland, dess natur, öden, språk, närvarande bildning. Än säkrare vore denna verkan visserligen, om hvad som afser att fylla behovet af en nationallitteratur, äfven vore skrifvet i nationens språk. Vi vilje särskildt härom nämna några ord, egnade äfven till vidare utveckling för ett yrkande i detta blad, att nemligen det, som författas på annat språk än modersmålet, är »jemförelsevis» förloradt så för nationen som för författarens ära.

10 För båda delar af detta yrkande, för den finska litteraturens större förmåga att både höja nationens bildning och således äfven bereda sina idkare en varaktigare tillfredsställelse och ära, finnes beviset till en del i det nyss ofvan anförda. Äfven en större förmåga förmår knappt draga ett strå till vetenskapens Babelstorn, och det fremmande språk, Latinet, Tyskan eller Franskan, som då måste begagnas, gör denna verksamhet okänd inom fäderneslandet. Allt, hvad som inom vårt land skrives på Svenska språket, måste åter vara af utmärktaste art, för att kunna göra anspråk på en plats inom Svenska litteraturen. Ty det är naturligt nog, att Svenska nationen likasom hvarje annan föga söker sig en litteratur, 20 uppvuxen på utländsk grund och botten, äfvensom att denna skall sakna just hvarje intryck af den nationalanda, hvilken kunde göra densamma till Svenska litteraturens tillhörighet. En Svensk litteratur för Finland åter måste blifva, hvad den varit, en motsägelse, en tillkonstlad produkt, frambragt med svett och möda, utan håg och kärlek. Rörelsen sig kring nationela ämnen, så vinner den väl derigenom något inflytande för stunden. Men om man hoppas och tror på en kommande tid för Finska litteraturen, hvad skall då mera återstå af den Finskt-Svenska? Hvarje lyckadt försök deremot att på modersmålet återgifva, hvad samtidens bildning aktar för sig tillhörigt, skall 30 fortfarande lefva inom den fosterländska litteraturen och gagneligt verka för nationens kultur, så länge en Finsk nation består. Och äfven det mindre lyckade skall, såsom första början, för dennas litteraturhistorie ega ett fortfarande värde; det skall i den mån det är ett verk af innerlig håg och kärlek till Finska namnet, oaktadt vidhäftande fel och brister, förmå väcka och nära en lika kärlek hos efterkommande.

Man säger kanske: samma fosterlands kärlek kan gifva sig ett uttryck äfven i ett fremmande tungomål t. ex. i det Svenska. Men det förhåller sig icke så. En sann håg att i tal och skrift verka för nationens bildning har intet annat adequat uttryck än nationens eget språk. Man ser i egen bristande förmåga och bildning, i språkets och den Finska 40 litteraturens outvecklade skick, öfverstigliga hinder för framgång? Detta klenmod vittnar bäst om bristande kärlek för saken. Ty der denna finnes, känner den inga svårigheter, inga hinder, hvilka den icke eger kraft att besegra. – Man misströstar att finna en allmänhet af likatänkande, som eger intresse för och förmåga att uppfatta ens sträfvanden? Det är åter bristande kärlek; ty der denna lefver, der lefver äfven orubblig tro och förtröstan.

En sådan kärlek, som gifver förtroende till egna krafter, just emedan han tror på framgången af den sak, åt hvilken de egnas, en sådan kärlek är sann entusiasm. Den förutan har ännu intet stort och för menskligheten nyttigt blifvit utfördt. Entusiasmen är blind; den ser icke klart 50 följderna af sitt sträfvande. Men den är derföre icke utan mål; den vet, att detta mål för dess sträfvande är ädelt; den tror på seger, emedan den vet, att det ädla på jorden skall segra; den bryter modigt fram mot hvarje hinder, emedan denna tro ger mod och kraft; den faller modigt, emedan den vet, att dess sak icke beror af en individs tillgöranden, och

att likväl det ringa, den verkat, är ett verk för evigheten. Och hvilket ädlare mål finnes, än bevarandet och utvecklingen af ett folks nationalitet, hvilken ädlare verksamhet än striden för dennas tillvaro? Intet mera inskränkt och eländigt gifes derföre, än dessa varningar mot »entusiasm,» o. s. v., hvilka låtit höra sig, intet mera oblygt än dessa välönskningar för sakens framgång, under det man smädar den anda, som för framgången ger den enda borgen. Långt ifrån, att den närvarande generationens ifver för Finlands språk och nationela bildning vore öfverdrifven, har den ännu knappt framsett annat än den gnista, hvaraf en låga kan uppflamma. Kanske skall denna värma först

10

Likväl bör man tacksamt erkänna, hvad sednaste tid frambragt. Bland dess litterära alster böra vi väl, emedan utgifvandet ombesörjes af Finska Litteratursällskapet, sätta i främsta rummet Tidskriften

SUOMI 1844.

Utan tvekan kan man anse, att de föregående årgångarne af denna tidskrift varit mera populära än den närvarande. Härtill hafva bidragit såväl de filologiska uppsatserna, hvilka i föregående häften varit af mera allmän natur, som isynnerhet de historiska, då i öfriga årgångar dessa utgjorts förnämligast af de fredstraktater, som bestämt landets politiska förhållanden.

20

Det vore likväl orättvist att icke medgifva, det äfven i närvarande årgång afhandlingen om »Savolotschesskaja Tschud» af M. Castrén och den om »Erik Flemmings öden» af F. Collan kunna läsas med största nöje. Den förra intager äfven genom nya ethnografiska åsigter, den sednare genom åtskilliga nya upptäckter af det intresse, som det inskränkta ämnet medgifver. Deremot äro de filologiska uppsatserna till en del af så speciel art, att de föga kunna smaka den större allmänheten. »Om accentens inflytande i Lappska språket af M. Castrén» är en artikel, som i landet torde räkna få läsare, emedan få ega någon ens den minsta kunskap uti ifrågavarande språk. Tvenne andra hithörande uppsatser, hvilka Tidskriften innehåller, äro likaså af något gagn endast för dem, som med allvar studera Finska språket; och tyvärr äro förhållandena sådana, att äfven modersmålets studium är fremmande för den större allmänheten. Till dessa hörer dock »om fremmande namns skrifning på Finska af E. A. Ingman», hvilken uppsats gifvit anledning till en för våra förhållanden nog ihärdig tidningspolemik, och som af denna anledning torde påkalla flera läsares uppmärksamhet. »Försök till utredande af Fornfinnarnes Mytologi af G. Rein» är åter en mera populär afhandling, men de anteckningar öfver Finlands lärde män, hvilka sluta boken, och af J. J. Tengström äro excerperade ur von Stiernmans manuskript, fullända den strängt lärda anstrykning, densamma eger.

30

40

Det ligger väl endast på sidan om saken att i en anmälan afhandla, huruvida den anmälda skriften är populär eller icke. Ty en strängt vetenskaplig skrift uppträder med samma rätt som den populära. Men i ett land, der vetenskapen måste räkna så få idkare och vänner, bjuder klokheten att göra en Tidskrift så populär sam möjligt, emedan den eljest icke genom egen debit kan upprätthållas. Man kan dock med skäl anmärka, att uppsatser, sådana som de citerade, icke ega någon lämpligare plats att uppträda; hvarföre äfven med rätta fordras, att den större allmänheten, belåten för egen del med hvad den kan ur skriften

50

inhemta, må ega nog sinne för vetenskapliga sträfvanden att med ett ringa tillskott lätta utgifvandet af dessas alster. För denna fordran finnas desto större skäl, då skriften uteslutande afhandlar »Fosterländska ämnen, och det är den läsande allmänhetens egen bristande håg, som gör den ur stånd att uppfatta behandlingen af dessa ämnen. Likväl då förhållandet nu engång är det ofvan antydda, så tillhör det den inhemska litteraturen att så mycket möjligt närma sig allmänhetens uppfattning.

10 Vitterheten synes vid Universitetet hafva råkat i någon missaktning hos alla andra än den yngsta ungdomen. Och en Finsk vitter litteratur är likväl ett ämne, så fosterländskt som något; ty de första stegen till en nationallitteratur, något folk gjort, hafva skett på vitterhetens fält. Originaler äro naturligtvis önskliga; men öfversättningar af klassiska arbeten både från äldre och yngre tid äro icke mindre verksamma att bilda språket och leda till dess studium. Äfven om Svenska språket göres till vehikel för »fosterländska ämnens» behandling, i bunden stil eller i romanform lika godt, så tro vi icke, att de vetenskapliga uppsatserna skulle lida af ett sådant grannskap – blott de vittra arbetena genom sin beskaffenhet göra sig förtjenta af sin plats. I hvarje
20 lands litteratur finnas Tidskrifter af denna art, af omvexlande vetenskapligt och vittret innehåll, och de ega ofta en stor publik. Vi hafva förut vågat göra det förslag, att äfven Suomi skulle beträda en sådan bana, öfvertygade icke blott, att skriften skulle derigenom vinna större debit utan äfven de vetenskapliga uppsatserna flera läsare. Ty det är väl icke en tom förmodan, att mången, som förskaffat sig boken för det vittra innehållets skuld, skall småningom frestas att kasta en blick äfven på den vetenskapliga delen och lära sig, att i denna finna sin glädje.

30 En och annan utförligare Recension skulle också säkert icke förminska hvarken skriftens spridning eller dess lärorikhet. Dess plan skulle naturligtvis tillåta anmälanden blott af inhemska skrifter, och en sådan inskränkning vore kanske nödig, ehuru gagnelig äfven ett mera omfattande kritiskt institut skulle vara i ett land, der nu all litterär kritik saknas. I synnerhet skulle granskningen af skrifter på Finska språket och till dettas litteratur hörande arbeten egna sig för Suomi numera, sedan den utgifves genom Finska Litteratursälskapets försorg. Det är t. ex. förunderligt nog, att arbeten, sådane som Hr Castréns Svrjäska grammatik, i Finland skola sakna till och med en resonerande anmälan.

40 Lätt inser man äfven, hvilken fördel en kritik, sträckt till Svenska litteraturens alster, skulle skänka det litterära lifvet i Finland. Vi anse visserligen, att hvad som på Svenska språket härstädes skrives, föga skall vinna någon publik i Sverige, om innehållet icke inskränker sig till våra nationliga förhållanden och genomtränges af värma för dessa. Men detta gäller icke kritiken öfver Svensk litteratur, hvilken med insigt och allvar förd, säkert skulle tillvinna Finlands litterära sträfvanden någon uppmärksamhet i grannriket och åstadkomma en ömsesidig litterär gemenskap, hvilken nu helt och hållet saknas. Öppet tillstå vi, att frånvaron af en sådan kritisk och polemisk riktning i det
50 nu nyvaknade litterära sträfvandet inom fäderneslandet, i våra ögon tillkännagifver någon slapphet, hotande för nämnda sträfvandes framgång. Ty en lefvande håg har detta behof att arbeta sig fram till sjelfständighet och en fri blick öfver förhållandena, genom att underkasta det traditionellt gifna en sträng pröfning; och man ser derföre kritiken vara den första form, i hvilken hvarje nytt fruktbarande

sträfvande inom litteraturen framträdt. Detta medförer väl för individen ofta faran att stadna qvar på en sådan blott negativ ståndpunkt, såsom det t. ex. endels skett med historiska och romantiska skolans i Sverige förkämpar. Men det kritiska förfarandet bereder dock väg för nya skapelser samt lifvar andan både för dessa och deras kännande af den större allmänheten, hvarigenom de vinna ett snabbt inflytande på nationens bildning.

«n:o 2»

Hos den större allmänheten påkallar af de i *Suomi* innehållna artiklar utan tvifvel Castréns' uppsats »Om Savolotscheskaja Tschud» det största deltagande. I denna afhandling redogör Hr C. för de spår efter Finnarnes fordna vandringar, han funnit i Norra delen af Europeiska Ryssland; och hans bevisning ger nya skäl för den åsigt, att dessa landsträckor, icke blott de, hvilka ännu bebos af Finska stammar, Permier, Votjaker, Syrjäner, Samojeder, Vesser och Karelare (i Archangelska Guvernementet), utan äfven de trakter, der Slaverne utträngt de vordna invånarena, innehafts af Tschuder, äfvensom den gör det åtminstone sannolikt, att dessa Tschuder till en del varit Karelare, och således öfverhufvud egentliga Finnar. Bland dessa förvarar nemligen historien minnet af en stam, Savolotscheskaja Tschud, bosatt kring nedra loppet af Dvina floden, således samma folk med de af Skandinaverne omtalade Bjarmerna, och om hvilket Castrén söker visa, att det varit samma stam med de nuvarande Savolaksarne och Karelarne. Hans bevisning stöder sig utom på skriftliga historiska traditioner förnämligast på de Finska spräklemningar, uti Ortsnamn icke mindre än namn på saker och ting, hvilka han i dessa orter lyckats samla.

Väl kunde man någongång anse likheten i de anförda exemplen vara nog sökt; men andra finnas, hvilka påtagligen röja benämningarnes Finska etymologi. Till förra slaget kunna exempelvis hänföras namnen Lamposchenskaja och Tetragorskaja, hvilka C. härleder från »lampi» göl och »tetri» tjeder (orre?) samt Asapolskaja af »asua» bo, i sammansättning med de Ryska orden ropa berg, none fält och den i samma språk vanliga ortsändelse ая. För vår del skulle vi då anse, att med lika skäl det fordna Lampsakus, Thermopyle och Asov kunna hänföras till samma Finska stammar. Af sednare slaget äro deremot t. ex. de i Ryskan upptagne orden »maksä» lefver, »salma» sund, »lochta» vik, samt Ortsnamnen Ischma af iso-maa och Lodma af luoto-maa, hvilka påtagligen röja sitt Finska ursprung.

Härledningen af sjelfva namnet Savolotscheskaja från Ryskan anföres C. efter andras uppgift. Denna härledning från за bakom волокъ smal landsträcka mellan floder, ell. skogbevext nejd, synes föga sannolik, ehuru väl namnet förnämligast användes af Ryssarne. Likväl anföres, att Jul. Pomp. Sabinus, en kommentator till Virgilius, omnämnt »Savolocenses» såsom grannar till Permierna och Ugrerna. Att Savolaksarne gifva sig sjelfva detta namn, synes väl göra dess Finska etymologi från Savu och lahti eller maa naturligare. Dock kunde de med samma skäl anses hafva antagit ett af utlänningen dem gifvet namn, som t. ex. Ryska namnet härledes från det Svenska »Roslagen», emedan Rurik och hans följeslagare kommit från Sverige. Än mindre förtroende förtjenar den Ryska etymologin för namnet Tschud, från чудо under, då det underbara i sägnerna om detta folk troligen uppstått sednare än namnet, d. ä. sedan sjelfva folket försvunnit från dess förr innehafda boningsplatser, och endast sägnerna kvarstå. Förunderligt måste man dock finna det, att af ett namn, hvilket

Ryssarne ifrån det försvunna urfolket småningom öfverfört på alla Finska stammar, intet enda spår torde kunna uppvisas hos Finnarne sjelfva, för hvilka namnet är lika fremmande, som ljudet i dess första stafvelse är det för deras språk. Dock erbjuder från en annan sida sjelfva namnet Finne och Finland samma förhållande, då endast i namnen Kainu och Kainun-maa en föreningslänk kan uppvisas med Svenskarnes Quenland och Finland. Och båda delarne torde blott vittna, att ett kufvadt folk förlorat till och med rättigheten att gifva sig och sitt land ett namn.

10 Afhandlingen åtföljes af en karta öfver Ryssland i 9 seklet, om hvars närmare historia likasålitet något finnes nämndt, som någon historisk beskrifning till densamma förekommer. Man lär dock deraf, att Finska stammar vid sagde tid innehaft nordliga Ryssland, ifrån trakterna söder om Volga, kring Okaflo den, ända till Ishafvet. De sydligaste stammarna äro Mordviner och Tscheremisser, af hvilka ännu öfverlevor äro bosatta kring Volga. Norr om dem bo Permierna, nordostligt från dessa Samoieder; i vester förnämligast Vesser och Karelare. Men namnet Tschud förekommer endast söder om Finska viken, i nuvarande Estland, norrom Liverna. Castrén, som bifaller den
20 allmänna åsigten, att Finska stammens invandring skett från sydost åt nordvest, tror sig kunna förfölja dess spår ända till Altai i medlersta Asien, hvarest enligt Klapproth Samoiedstammar ännu skola finnas bosatte. Och detta utgör nu ett hufvudföremål för denne vår käcka och lärda landsmans vandringar genom Sibiriens öknar. Här citerade afhandling kan derföre anses blott som en kort hänvisning till de mera omfattade undersökningar, hvilka man i en framtid har att vänta af Castréns hand.

Det torde icke anses vara en alltför stor utvikning från ämnet, om vi här bifoga en öfersigt af Finska folkets frändskaper, byggd äfven på
30 andra grunder än språkforskningens, nemligen på naturalhistoriska, anatomiska och psykologiska undersökningar, isynnerhet då de flesta af våra läsare troligen sakna all kunskap i detta ämne. Det är känt, att man velat förkasta indelningen af menniskoracerna i den Kaukasiska, Mongoliska, Ethiopiska och Malayiska, i stället för hvilken sistnämnda man sednare antagit tvenne öfvergångsracer, den Amerikanska och den Australiska. Men då hvarken den nya åsigten ännu vunnit någon burskap eller torde vara nog utvecklad för att i hast vinna ett allmännare erkännande, icke heller i afseende å folkens förvandtskaper kan komma att serdeles afvika från den hittills gällande, så finnes intet
40 skäl att icke anse denna i hufvudsak giltig. Vi låna grunddragen till följande framställning ur en längre artikel i detta ämne uti tidningen Stud. Kritiker och Notiser, hvilken åter är byggd på tvenne skrifter af Tholuck och Wagner.

Den Kaukasiska racen, som i alla tider varit ansedd för den ädlaste både i anseende till kroppsbyggnad och förmögenheter, utbreder sig öfver nästan hela Europa, öfver Vestasien till Belur och Himalaya samt öfver Norra Afrika till Sahara öknen. Den indelas uti sex större folk- och språkstammar: 1) den Indo-europeiska, 2) den Semitiska, 3) Gallas, 4) de Nordafrikanska urfolkens, 5) den Finsk-Tatariska och 6)
50 den Malayiskt-polyneiska. Vid den förstnämnda, som vanligen benämns den Indogermaniska, bör anmärkas, att namnets förändring hufvudsakligen har sin grund deri, att man numera till densamma räknar äfven Slaverna. Till Gallas föras utom dessa på Afrikas östra kust bosatte folk äfven Danakil och Somali i Abyssinien, under det att de egentliga Abyssinierna jemte Judar, Syrier och Araber räknas till

den Semitiska stammen. Gallas traditioner förmåla äfven om en släktskap med Judarne. Till den fjerde stammen höra Kopter Nubier och Berber. Den sjette utgör, såsom namnet antyder, befolkningen på Söderhafvets fasta land och öar.

Till den femte åter af dessa stammar har man ordnat vår arma nation. Och om vi äfven sålunda skulle komma att umbära lekamlig förvandtskap med åtskilliga ännu armare folk, hvilka dock med oss tillhöra samma språkstam, så kan man likväl icke förjaga en liten känsla af tillfredsställelse, då man bevärdigas med äran att tillhöra den »ädlaste» människoracen. Må ingen, som ifrån barndomen parat Tatarer och Mongoler tillsamman, låta sig skrämmas af namnet, den Tatariska stammen. Vi behöfva blott i korthet erinra oss de allmänna fördelar, som tillkomma racen, för att veta oss Finnar evinnerligen vara befriade från det Mongoliska kusinskapet. Den Kaukasiska racen är nemligen »grundstammen för hela människoslägtet, den ursprungliga kulturens vårdarinna, bestämd att med upplysningens fackla gå i spetsen för nationerna; den bär i den yttre gestalten pregeln af denna sin utmärkta bestämmelse; hufvudets form bildar en skön oval både i horisontel och vertikal rigtning; pannan är hög och rakt uppstigande, ögonen vågräta och stora o. s. v.; förmågan att rodna finnes nästan endast hos denna race.» Utan tvifvel rodna här våra läsare – af blygsamhet.

Man vet, att bestämmandet af racerna på sednaste tider haft sitt viktigaste stöd i kranologin. Mycket måste häri vara Ref. obekant. Men den första anblicken af en kranologisk samling¹ lärer, att denna kroppsdel förändras med bildningen. Vilda stammar finnas, som hafva liten eller ingen panna, hvilkas hufvudskål går ifrån ögonen i en ganska litet trubbig vinkel upp mot hjessan, då deremot bakhufvudet utsträcker sig till en förvånande stor utbyggnad. Äfven kranier af Europas nuvarande folk, från dessas tidigaste inflyttning, närma sig denna form. Med den Kaukasiska racens yttre företräden torde således icke öfverallt och på alla tider vara så helt, Men detta hindrar icke, att ju en likhet öfverallt förefinnes i anlagen. Och det var härpå, vi önskade fästa läsarens uppmärksamhet. då han på Finnarnes yttre byggnad uppsöker kännetecken till ädel race.

Af den Finskt-Tatariska stammen är nu den ena hufvudgrenen den Finska eller Tschudiska. Denna har, utom ofvannämnda boningsplatser i Europa, innehaft hela Norra Asien ungefär ända till en linje mellan Obviken och Altai, såsom äfven Castrén anförer efter Klaproth. Vår källa uppgifver, att derstädes träffas minnen af ett uråldrigt bergsbruk, idkadt af Tschuderna, men tillägger, att dess idkare längesedan äro aldeles försvunna. Likaså omnämnes, att man i Tschudgrafvar, hvilka i stor mängd skola finnas öster om Ural, påfunnit guld- och silfverarbeten, samt vapen af brons och koppar². Castrén anser dessa äfven på

¹ En sådan ganska vacker eges af en landsman, Öfverdirektören Schwartz i Stockholm; hvilket vi nämna, emedan ingen dylik finnes i vårt land, och kanske någon utväg kunde gifvas att förmå egaren afstå densamma för det Finska Universitetet.

² Äfven i detta hänseende skulle väl en samling för Universitetet vara högst nödvändig, och det vore ett berömligt företag, om någon ung man utrustades för en resa t. e. först till Lund och Köpenhamn, för antiqvariska studier, och sedan till de Ryska museerna samt de trakter, hvarest nämnda Tschudgrafvar finnas. Då man ser de resultat, till hvilka t. ex. Nilsson i Lund och de Danska fornforskarna ledt sig genom sina undersökningar, kan man fatta vigten af en antiqvarisk samling. En af dessa sistnämnda, Dr. Worsaae, berömligt känd genom utgifna arbeten, anmodade för någon tid tillbaka Ref. om upplysningar angående Universitetets i

Europeiska sidan förekommande grafvar för Tschudernas boningar och säger, att man i dem äfven funnit jernredskap, något som vår källa bestämdt förnekar. Utom Permier, Syrjäner, Votjaker och de äfvenledes redan nämnda Mordvinerna och Tscheremiserna i Europa, räknas till Tschudiska stammens qvarlefvor i Asien, Voguler och Ostiaker, fordom Ugrier och under namnet Jugra äfven förekommande på den »Suomi» åtföljande kartan. Endast dessa Asiatiska Finnar anses röja någon slägtskap med den Mongoliska racen, bilda en öfvergångslänk mellan denna och den Kaukasiska. Från dem, från Ugrierna, härledas äfven Ungrarne, hvilkas språk också skall angifva denna närmare slägtskap med den Asiatiska grenen, och hvilka i medlet af 9-de seklet utvandrat till Donau. Äfven för denna omständighet hade någon historisk notis angående nyssnämnda karta varit högst upplysande. På densamma äro Ungrarnes nuvarande nära grannar, Bulgarenne, upptagna mellan Volga och Ural. Vi förmoda, att det är denna förbindelse, mellan Ungrare och Ugrierna, som fört den i Finska blad stundom nämnda Ungraren, Reguly, till Sibirien; och hafva derföre hans forskningar ett icke så aflägsset intresse äfven för Finska folkets historia. Slutligen höra till den Finska grenen de egentliga Finnarne, Esther och Liffländare, af hvilka sistnämnda endast få öfverlefvor återstå.

Till den Tatariska grenen åter höra Tatarer och Turkar, de under medeltiden uppträdande Osmanerna och Seldschuckerna icke mindre än Turkomaner och Turkestaner, Baschkirer, Kirgiser, Usbeker och de till Ishafvets grannskap kastade Jakuterna. Dessa folks språk äro, likasom stundom den yttre typen, beslägtade med den mongoliska stammarnes. Namnet Tatarer användes fordom för både Mongoler och Turkar, emedan en mongolisk stam burit detta namn. Genom de Turkiska språken anses nu äfven de Finska vara förmedlade med de Mongoliska. Den för närmaste framtid mest pålitliga domare angående de Finska och Turkiska språkens slägtskap är Castrén, i hvars studier äfven Turkiska språket ingått. Skulle han kunnat upptäcka någon närmare likhet, hade han dock troligen redan deröfver yttrat sin mening. Kanske stöder sig det här anförda på Rask's undersökningar, den enda egentliga språkforskare, som om de Finska språken tagit någon närmare kännedom.

Läsaren har troligen i förteckningen på de Finska folken saknat Samojederna och framförallt våra trogna grannar Lapparne. Men just dessa förvandter utestängas från den »ädlaste» racens gemenskap och räknas till den Mongoliska. Såsom den sednares hufvudstammar antagas: 1) den Chinesiska; 2) den Japanska; 3) de egentliga Mongolernas; 4) Tungusernas och 5) Polarfolkens, till hvilken sistnämnda gren utom Samojeder och Lappar äfven räknas Jukagirer, Tschutscher, Korjaker, Kamtschadaler, Aleuter, Eskimoer och Grönländare.

Att Lapparnes språk är nära beslägtadt med det Finska, nekar ingen. Men detta förklaras sålunda, att språket småningom skulle utträngt det ursprungliga Lappska, såsom Finnarne unnanträngt Lapparne till den yttersta norden. Också har Rask hos Lappska trots sig upptäckt likhet med Grönländarnes språk, hvilket sednare icke tillhör den Finska språkstammen. Lapparnes klotrunda hufvudskål och öfriga kroppsbyggnad skiljer dem deremot bestämdt från den långvexta

Helsingfors antiqvariska museum och begärde svar på särskilda hithörande frågor. Ref. hade lätt att ursäktas sin oförmåga, men fruktar att en ursäkt från Universitetet, dit Worsaaes frågor remitterades till besvarande, icke befunnits lika ursäktlig.

Finska stammen. Här skulle noggranna antiqvariska forskningar för-
 må bringa ljus. Isynnerhet Nilsson har nemligen genom de föremål,
 husgeråd o. s. v., han funnit i Lappgrafvar, hvilka sednare ses talrika
 nog äfven i södra Sverige, till och med på Danska öarne och Jutland,
 och genom sjelfva grafvarnes formb visat dels Lapparnes fordna
 vistelse i dessa nejder, dels deras förvandtskap med Eskimoerna,
 hvilkas boningar äro af samma art, och hos hvilka ännu dylika vapen
 och husgeråd förekomma. I dessa grafvar finnas, om vi icke misstage
 oss, inga vapen och redskap af metall utan blott af sten och djurben;
 hvaremot man, såsom ofvan nämndes, i de Tschudiska grafvarne hittat
 vapen af brons och koppar, guld- och silfverarbeten. En jemförelse
 mellan sjelfva grafvarnes form och beskaffenhet skulle utan tvifvel
 lemna ytterligare upplysningar till frågans afgörande. Äfven i detta
 hänseende har man att vänta bidrag af Castrén, hvilken yttrar den
 bestämda öfvertygelse, att Samojederna äro en med Finnarne beslägtad
 stam, och på denna öfvertygelse grundar sitt hopp att vid Altai finna
 lefvande spår af Finnarnes dervaro; emedan Klaproths ofvananfödda
 utsago gäller Samojederna. Men om dessas släktskap med Finska
 stammen kan bevisas, så måste detta öfva inflytande äfven på åsigten
 om Finnarnes och Lapparnes förvandtskap. Uti Castréns uppsats »Om
 accentens inflytande i Lappska språket» finna för öfrigt »Suomis»
 läsare en tillräcklig upplysning om de båda språkens nära frändskap.

10

20

Skulle vårt åliggande vara att lemna en recension af den här anmälda
 Tidskriften, så borde vi väl något anföra äfven om det öfriga af dess
 innehåll. Men då vår afsigt varit, att endast väcka läsarens vettgirighet
 för dettas inhemtande, och vi trott detta bäst kunna lyckas på sätt, som
 skett, så anse vi härmed vår anmälan vara slutad. Vi hoppas genom det
 anförda åtminstone hafva gifvit den med dessa ämnens obekanta
 läsaren en vink om den Finska språk och fornforskningens samband
 med den allmänna Europeiska vetenskapen. Dock skola vi vid annat
 tillfälle särskildt nämna några ord angående Hr Reins uppsats »Försök
 till utredande af Fornfinnarnes Mythologi.»

30

«1:0 3»

Bland den Inhemska pressens sednaste alster mäta oss tvenne skrifter,
 hvilkas utgifvare sökt lämpa sig efter landets egendomliga förhållanden
 och lemnat arbeten, som äfven bland den större allmänheten kunna
 räkna på deltagande läsare, vi mena »Joukahainen» 2-dra H. och
 »Fosterländskt Album.»

40

JOUKAHAHAINEN

har i sitt andra häfte tagit ett steg framåt ifrån företalet ända till dess
 sista rader, hvilka förhoppningsfullt tala om en historia för Finland. J.
 har, utom ett i öfrigt vexlande och åt en större allmänhet egnadt
 innehåll, äfven låtit modersmålet sin rätt vederfaras och, i liahet med
 Suomi, i bredd med Svenska uppsatser och dikter ställt dylika på
 Finska språket. Dock skulle i vår tanke för Finskan helst böra väljas
 lätta belletristiska uppsatser, såsom mera lockande än en allvarlig
 afhandling, sådan äfven den här förekommande är. Denna »Mietelmiä
 Suomen maan kokeistamme» uttalar för öfrigt den viktiga sanning, att
 allt aflande för Finsk litteratur blir fåfångt, om det icke ledes af ett
 allmänt menskligt intresse. Sålunda är äfven sträfvandet för en religiös
 pånyttfödelse bland Finlands befolkning ett patriotiskt, och vi betvifla
 icke, att det skall verka både för upplifvandet af nationaliteten och, då

50

det gör Finska språket till ett vehikel för sitt uppträdande, äfven för den Finska litteraturen. Men om hvarje bemödande skall inskränkas till religionens område, och isynnerhet till den pietistiska tendens, Förf., Hr. Ingman, i sin afhandling röjer, så vore detta en ensidighet, från hvilken man väl må önska den nyävckta Finska andan befrielse.

Tom är dock i sanning en patriotism, som endast förer de obestämda orden Finsk nationalitet och Finsk litteratur på tungan. Nationaliteten har likasom litteraturen sitt mångsidiga konkreta innehåll, hvarigenom den först vinner ett verkligt intresse för den tänkande. Men den, som arbetar för folkupplysningen, för den allmänna undervisningen öfverhufvud, för den inhemska industrins förkofran, för lagstiftningens utveckling o. s. v., eller inom litteraturen med sann kärlek egnar sig åt ett visst fält deraf, åt språkforskningen, historien, sköna litteraturen m. m., och vid sitt arbete inom dessa sfärer lägger sin patriotism i dagen, han har gifvit denna känsla ett verkligt innehåll. Och det vore inskränkt att mena, att icke en sådan man likasåväl arbetar i Försynens tjänst, för Guds rikes förkofran, som den, hvilken endast sköter om sitt fäderneslands religiösa angelägenheter.

Vi vilja, emedan ämnet i närvarande stund är af vigt, ännu söka upplysa detsamma med några ord. Så mycket vi förmå inse, är det just för pietismen, likasom för hvarje religiöst sektväsende utmärkande, att den anser sträfvanden för sanning och rätt på hvarje annan väg än salighetsordningens, såsom ett likgiltigt verldsligt bestyr, hvilket endast finnes till för syndens, det jordiska eländets och den menckliga ondskans skuld. Den besinnar dervid icke, att äfven den religiösa försoningen, således religionen öfverhufvud, finnes till för syndens skuld. Tolerans i religionen, d. ä. frånvaron af sekterism, är deremot första steget till det erkännande, att äfven dessa verldliga bestyr äro af Gudi. Pietismen, sektnitet, stämplas dervid med rätta af den upplysta såsom en inskränkt uppfattning af lifvets förhållanden och menniskans bestämmelse. Men den medförer såsom all andlig väckelse under tidens lopp god frukt, då dess ensidighet upplöst sig sjelf i många divergerande åsigter, hvilkas inbördes kamp leder till ömsesidig tolerans och småningom gör trons frukt, icke den abstrakta tron, till måttstock för menniskovärdet.

Hvad åter patriotismens öfriga innehåll angår, så finnes intet fält för mencklig verksamhet, på hvilket densamma icke kan uppträda. Och då den öfverhufvud bör bevisas i verk och gerning, så måste den nödvändigt ega ett sådant konkret innehåll. Men det är icke detta, lätt i ögonen fallande, hvarom här fråga är. Utan patriotismen bör äfven visa sig vara »kärlek för den sak», för hvilken den verkar, på det att den icke må blifva blott formel, likgiltig för hvarje innehåll. Så t. ex. uträttar ifvern för Finska språket föga, der den icke är förenad med intresse för språkforskningen öfverhufvud, likasom talan för Finska språkets användande vid domstolarne stadnar vid tom deklamation, så länge den icke föres af den vetenskapligt bildade juristen, hvilken förordar saken ur rättsvetenskapens synpunkt och af intresse för lagskipningens fullkomnande inom fäderneslandet. Äfven den vaknade nitälskan för folkupplysningen blir mer eller mindre ihålig, allteftersom den saknar sannt intresse för det vetande, hvilket den sträfvar att meddela. Dessa exempel kunde mångfaldigt förökas. Men de anförda torde vara tillräckliga att förtydliga vårt yrkande.

Synnerligen bör detta besinnas af den unga generation, som under sednaste tid visat håg att uppträda såsom den Finska nationalitetens förkämpe. Patriotens namn och ära vore föga värda, om de kunde

vinnas blott genom en trosbekännelse, och en nations framtid lätt betryggad, om dertill endast fordrades god vilja. Det är det redliga outtröttliga arbetet, som skiljer den sanna fosterlandsvännen från skrikaren och frasmakaren. Men låtom oss bekänna det, arbetsamhet är icke en nationaldygd hos Finnen, och den bildade är uti maklig håglöshet vanligen den af honom medlidsamt tadelade massans vederlike. Förmår nu icke den vaknade ifvern för en fosterländsk bildning äfven väcka större håg för ansträngdt nyttigt arbete i hvarje gren af menskligt vetande, inom hvarje fält för medborgerlig verksamhet, så skall den snart spårlöst försvinna. Med rätta kunna då de småkloka filisterne håna en entusias, som är tom på allt innehåll, och gifva de ungas, för dem övanta försök att bemäktiga sig framtiden såsom sin säkra egendom det gäckande namnet: »immane – inane – studium seriblendi.» Må en snar framtid visa, att dessa nyktra, af sin besittning säkra och öfvermodiga begabbare, icke insett, hvad denna entusias innebär.

Såsom ett uttryck för, hvad ännu i omnämndt hänseende brister, anse vi Ingmans för öfrigt genom klar tankegång och vackert språk utmärkta uppsats vara af synnerligt värde. Ja vi betvifla icke, att den fördomsfrie läsaren skall finna densamma djupare anslående än något af Joukahainens öfriga innehåll. Ty Förf. uppfyller sjelf den fordran, han uppställer, ådagalägger varm fosterlandskärlek uti intresset för en bestämd sfär af menskligt vetande. Af samma art, ehuru mindre starkt uttalande behofvet af en fosterländsk bildning och utan lika tillämplighet till det närvarande, äro J. J. Tengströms afhandlingar om »Österbottens handel» och »Fordna krigiska uppträden i Finland.» Den förra af desse kastar ett nytt ljus öfver gången af Vestra och mellersta Finlands kristna kultur och är ett stycke af den enda historie, Finland kan ega. Äfven den sednare belyser det ovana skådespelet af ett Finskt krig på nationens eget bevåg och med egen hand. Båda äro egnade att fångsla hvarje bildad Finsk läsares deltagande. Tvenne andra uppsatser, »Finska folket, såsom det skildras i Kalevala» af R. Tengström och »Eger Finska folket en historie», vittna åter om mindre intresse i sak, emedan om mindre säkerhet och insigt.

Vid den förra vilja vi såsom synbarligen fåfängt anmärka bemödan det att tilldela Fornfinnarne en hjelteålder. Hvad i Kalevala anföres om Lemminkäinenens hjeltevärf är af helt annan ort, än hvad t. ex. Iliaden, Niebelungen Lied eller de Skandinaviska sagorna berätta om sina hjeltar. Svärdet och hjelteäran äro icke hans enda medel och mål. Antagandet åter, att nationallynnat vid den tid, då Kalevala diktades, skulle helt och hållet vändt sig ifrån denna förut till någon del förherrskande kämpalust, och derföre icke dikten klart afspeglat densamma, är en blott förmodan. Tvärtom visa alla folkslags traditioner, hvilka egt en hjelteålder, att sagan om densamma utbildat sig fullständigare, än traditionen om dess älsta myter eller några dess filosofemer, ja att den för en viss period utgör dessa folks enda historiska minnen. Ville man i Finnarnes lif söka en motsvarighet mot Lemminkäinenens, hvars afspeglung dikten fantastiskt och groteskt utbildat, så finnes den enligt vår åsigt närmast i den här och der ännu gängse sed, att den unga mannen genom mod och handkraft tillkämpar sig en plats i ungmöns loft och försvarar den mot fremmande intrång. I Lemminkäinenens hela uppträdande förekommer intet, som öfverstiger en sådan nattvandrares bedrifter.

Likaså synes oss med skäl mycket kunna anmärkas mot Förf. uppfattning af våra förfäders religiösa åsichter. Den klimax Förf.

uppställt för utbildningen af deras gudsdyrkan, såsom enligt hans förmenande uppstigande från det döda tinget till elementerna, vexterna, djuren, denna klimax är väl fullkomligt sjelfvald; då ingen med Förf. lärer vilja ställa dyrkan af vattnets och eldens gudomligheter på någon annan linje än den af skogens gud, och än mindre göra björndyrkan till spetsen af förfadrens gudstjenst. Eller skall väl någon mytolog finna tron på oreader och dryader stå högre än den på Neptunus och Æolus, eller öfver hela Greklands symboliserande mytologi sätta t. ex. Apisdyrkan.

10 Vi förbise visserligen icke svårigheten, att finna ett förnuftigt sammanhang i den Finska mytologien. All erfarenhet visar, att samma folk på samma tid kan hysa en mängd olikartade religiösa föreställningar. Men mycket skäl t. ex. särskiljer man hos de gamle tre olika religioner: presternas och mysteriernas, den politiska ell. statskyrkans samt massans, den allmänna folktron. Ännu i denna stund har ju den protestantiska Finska almogen mångenstädes en religiös vördnad för Jungfru Maria och helgonen, tror fast på »metän haltio» och »veen emäntä» och betraktar ännu björnen med en from häpenhet, så att den mindre vågar uttala hans rätta namn än den ondes. Lätt är nu väl att veta, i
20 hvilken historisk ordning dessa olika trosbekännelser efterträdt hvarandra. Men säkert torde vara, att folket icke tror på skogsrån och sjörån derföre, att traditionen lärt om deras tillvaro, utan emedan dess egen ringa bildning och vidskeplighet finner det naturligt att befolka skog och vatten med andeväsanden. Likaså finnes intet motsägande deri, att Fornfinnarne på samma gång, de fruktade dessa andar, skulle ansett vise män och den af dem öfverlemnade kunskap (deras »ord») mäktiga att beherrska naturen och dess fenomen. Och om någondera af dessa åsichter bör anses hafva sednare utvecklat sig, så bör väl den sistnämnda företrädesvis anses för den sednare och högre. Äfven ur
30 filosofisk synpunkt är ju subjektets reflexion på sig och sitt inre ett högre stadium i andens medvetande. Och det synes likaså förnuftsensligt, att människans föreställning om sin andes makt öfver naturen, magin, utgör en högre ståndpunkt i hennes religiösa vetande, än tron på okända naturmakter, ja att den förra utgör öfvergången till tron på en makt både öfver människan och naturen. Också synes i Kalevala dessa gudomligheter anvisas en ganska ringa plats i jembredd med t. ex. Väinämöinens vishet. Likväl har Förf. ställt denna hufvudsumma af förfädernas vetande, vetandet om tingens ursprung och tron på dess alltbesegrande kraft, lägre än äfven den råaste naturdyrkan, såsom
40 t. ex. vördnaden för björnen. Ännu har Förf. förbisett de äfven i Kalevala förekommande spår af tron på en öfvergud, Jumala, der han till och med framställes såsom den, hvilken ger besvärjningen kraft att verka, och under hvars välde de visaste män böja sig (t. ex. Kalevala 4 och 10 sångg.). Tillräckliga historiska vittnesbörd finnas utom Kalevala, att Jumala varit en bestämd personlighet, kanske äfven dyrkad under bild. Och om dertill kan uppvisas, att Bjarmerne, Jumalas dyrkare, varit samma Karelska stam, hvilken är de gamla runornas bevarare, så synes det vara föga sakenligt att förneka Fornfinnarna hvarje religiös föreställning utöfver naturdyrkans.

50

<n:o 4>

Öfverhufvud synes oss magin icke böra betraktas som en egen art af religion, såsom t. ex. Hegel i sin Religionsfilosofi gjort det, utan hellre såsom en del af kulten i de flesta om icke alla religioner. Mellan den Finska käringen, som Påskmorgonen under signerier fäster klockan på sin ko, och den katolska presten, hvilken på Rochusfesten med

vigvatten bestänker oxarne och deras ledare, är skilnaden ringa. Hostians transsubstantiation, prestens invigning till sitt embete med den ifrån apostlarne kontinuerade handpåläggningen, den presterliga välsignelsen öfverhufvud, detta är allt magi. De folk, hvilkas religion Hegel kallar »der Zauberei», dyrkade och dyrka icke trollmakten, ehuru trollkarlen utgör förmedlaren mellan folket och föremålet för deras dyrkan. Det är t. ex. känt att vissa polarfolk anse Schamanens dvala för en gemenskap med, ett upptagande till gudomen. Likasålitet äro de trolleriet förmedlande tingen föremål för dyrkan. De äro t. ex. 10
 »ord» (sanat), förutan hvilket de vanligen äro overksama. Derföre synes oss Fornfinnarnes tro på personifierade naturmakter såsom gudar ställa deras Religion till en del i jemnbredd med Grekernas; men sjelfva den omständighet i deras Gudsdyrkan, att de vanligen saknade en bild för guden, och att de gjorde visheten, vetandet till ett medel att besegra sjelfva dessa gudamakter, antyda en ännu högre ståndpunkt af religiöst vetande än den Grekiska folktrons. Kan det, såsom vi anse vara fallet, ur de Finska sångerna bevisas, att tron på den »okända guden», hvilken ännu stod öfver det menskliga vetandets makt, hos 20
 Fornfinnarne förefanns, så erbjuder detta en likhet med de Gamles esoteriska religionslära. Deremot står den sednare högre genom dyrkan af personifierade andliga, sedliga makter, hvaraf intet spår lärers förefinnas i förfädernes traditioner.

För bedömandet af dessa förfädernes religiösa åsiter fordras dock ett studium af både de Finska fornsångarena och den allmänna religionshistorien så omfattande, att det icke lätt anträffas under studiiförhållanden, sådane som vårt lands. Material i förra hänseendet lofvar den af Hr Rein i Suomi påbörjade uppsats om Fornfinnarnes mytologi, vid hvilken dock en fullkomligt noggrann hänvisning till källorna vore önskvärd. En sådan saknas t. ex. i fråga om »luonnattaret», de naturliga tingens upphof. (Se Suomi 1844 sid. 229 ff.) 30
 Äfvenså synes här icke allt, hvad sångerna innehålla om en enda tingens skapare vara uttömdt (sidd. 236–39). På ofvan först citerade ställe i Kalevala beder Väinämöinen till Jumala

»Dän ju nåden städse utgår,
 Dädan komma kända tecken;
 Uppifrån den höga himmel,
 Från den makt, som allting skapat» o. s. v.

40

På det sednare (i 10 Runan) sjunger åter Vipunen:

»Är du en af Skaparn alstrad
 En af Gud tillåten sjukdom». —

Vi hafva anfört detta, endast för att antyda nödvändigheten af en grundligare forskning så väl för den historiska som filosofiska frams-tällningen af förfädrens religionslära. Först anförda ställe är kanske ett sednare tillägg till runan, men det hade dock tillhört Hr R. att upptaga detsamma till noggrann pröfning icke mindre, än att fästa uppmärksamheten vid det sednare och andra dylika, hvilka utan tvifvel torde förefinnas. 50

Hr Topelii afhandling »Eger Finska folket en historia» bär spår af samma lätta kritik, eller rättare bevisar likaså brist på densamma. Utan betänkande antager Hr T. äktheten af den kosmogoni, hvilken Rein

10 efter ett serdeles kort resonnement förkastar såsom sednare tillkommen och lånad. Äfven den på grund af detta antagande gjorda reflexionen, att världens skapelse ur ett ägg, »det allraminsta och obetydligaste,» just bevisar, huru enligt Fornfinnarnes verldsåskådning en ringa ting behöfdes såsom underlag för vishetens, vetandets, skaparförmåga, är från en annan sida ett bevis på lika dristig slutkonst. Ty för det första är läran om verldsägget inhemsk äfven hos nationer, hvilka icke ansett ordet för »allt i alla», och för det andra är ägget icke det »obetydligaste» utan allt naturligt lifs på samma gång rot och högsta frukt. Teorier af denna tanklösa art öfver Finska folkets egendomliga verldsåskådning äro derföre, huru mycken patriotisk ifver de än må förråda, synnerligen egnade att väcka ropet om »immane studium scriblend».

20 I öfrigt torde man äfven få anse Hr T:i förhoppningar för Finska historien efter 1809 något sanguiniska. Sant är väl, att folkets inre historia genom detta års händelser vunnit sin fullständighet, så att äfven dess lagstiftning och styrelse numera de jure är dess egen. En följd häraf har varit, att tanken på en nationel bildning vaknat, och när denna hunnit den utveckling, att något dess inflytande på den allmänna Europeiska kan blifva märkbart, då skulle Finland äfven ega någon yttre historia. Men erfarenheten synes lära, att ingen nation förmått genom sin bildning uppträda sjelfständigt i förhållande till andra, utan att detta förhållande tillika varit politiskt. Tills vidare torde alltså Finland komma att föra äfven sin bildnings historia till den blott inre. Redan detta är dock en omätlig vinst, att numera hvarje sfer för statsborgerlig verksamhet fylles af inhemska mäns sträfvanden, hvilka ega både åliggandet och berättigandet att afse endast Finlands bästa. Så mycket säkrare står då för nationen vägen öppen, att göra denna sin inre historia till den skönaste väg för en nationel bildnings framgång.

30 Båda de sistnämnda uppsatserna äro tal, hållna vid Österbottniska afdelningens sammanträden och, såsom sådane, produkter af unga män för ungdomen, förtjenta af ett skonsamt bedömande. De ega dessutom båda förtjensten af ett lifligt och ledigt framställningssätt samt, isynnerhet den förra, af patriotisk värma. Hvad vi ofvan anmärkt, gäller också hellre de nyvaknade litterära sträfvandena öfverhufvud, då vi i ett exempel velat visa, huru den patriotiska ifvern kan förleda till obefogade antaganden och omdömen i sak, der denna icke i och för sig är med nog intresse omfattad, för att grunda afgörandet öfver densamma på en solid forskning.

40 Ännu innehåller skriften, utom några mindre utmärkta Svenska och Finska sånger, tvenne estetiskkritiska uppsatser. »Om Hamlet» af R. J. Holsti och »Några ord om poëmet Fjalar» af Runeberg. Den förra, en högst förtjenstfull och för vårt lands litteratur i sitt slag nästan ensam undersökning, nödgar oss utrymmet att endast omnämna. Men då den sednare äfven är ett ord »om Saimas kritik» öfver Kung Fjalar, så kunna vi anses förbundna att upptaga densamma till besvarande, icke för att säga något ytterligare om sjelfva poëmet utan för att försvara den åsigt af dramats väsende, vi i samma kritik omfattat såsom den rätta.

50

NÅGRA ORD OM RONEBERGS ÅSIGT AF DRAMAT.

Runebergs hufvudsakliga invändning mot vår åsigt af saken innefattas i följande hansfråga:

»Hvilken sedlig, hvilken gudomlig, tragisk rättvisa skulle väl ligga

deri, att en menniska, som för det högre intresset, för samhällets väl uppoffrar det lägre, familjen, och gör det så, att hennes eget hjerta närmast drabbas af detta offer, att en sådan yttermera och till tack skulle straffas och krossas af en högre makt»?

Vi vilja icke småsinnadt fästa oss vid det osäkra i uttrycket. R:s mening är tydligen den, att det lägre samhällets, familjens, uppoffrande för det högre, för staten, är en förtjenst, som bör belönas icke straffas; samt att derföre en dramatisk dikt, byggd på någon konflikt mellan familj och stat, vid hvilken den förra uppoffras, icke skulle iakttaga rättvisa och således sakna sannt intresse, om den, som sålunda uppoffrat familjen, för sin uppoffring skulle straffas och gå under.

Detta yrkande hvilat uppenbarligen på en falsk åsigt af familjens och statens inbördes förhållande. Ty det är klart, att om familjen anses vara »det lägre» samhället, hvilket bör uppoffras för staten, såsom »det högre», så saknar äfven staten allt berättigande för sin tillvaro. Är staten berättigad, så kan den vara det endast såsom sedlighetens tillvaro, såsom inbegreppet af alla dess medlemmars sedliga görande och låtande. Men fordrar den familjens uppoffrande, så förstör den själf sedligheten, hvilken i familjelifvet har sin rot. Icke blott lekamligen skulle staten sålunda blifva utan medlemmar, den skulle äfven blifva det andligen. Att skydda och vårda maka och barn, hus och hem, detta är t. ex. mannens likaså oafvisliga pligt, som att försvara borgerlig lag och rätt, regering och fädernesland. Det goda och förnuftiga härvid är också, att när han kämpar för fäderneslandets allmänna bästa, kämpar han äfven för familjens, och när han uppfyller sina pligter som fader, son, broder, tjenar han äfven fäderneslandet, det allmänna samhället, staten. Ja ingen lär betvifla, att staten icke är hulpen med åsidosättandet af familjens sanna väl, att familjebandets upplösning och förstöring äfven tillintetgör staten.

Skenbara kollisioner kunna dock uppstå mellan familj och stat, mellan det ena och andra samhällets fördelar. Men hvem tvekar väl, att bådassanna fördel måste vara densamma, och att det tillhör människan att fylla sin pligt mot det förra utan att sårta pligten mot det sednare. Gör hon annorlunda, så har hon felat af bristande insigt eller vilja, af missförstådd pligt eller af egoism brutit mot, hvad rätt är. Handlar hon af det sednare motivet, antingen det är medvetet eller omedvetet, så kan hon väcka fasa genom sin ondska eller medömkan genom sin svaghet, men i båda händelser tillhör hennes personlighet dikten, framställningen af det sköna, endast såvida hon tjenar till motkraft för sanningens och rättvisans strid och slutliga seger. Ett högre deltagande vinner hon deremot, om hon hänföres af sin passion för ett ädelt mål inom den ena eller andra sfären och just derigenom framkallar den skenbara kollisionen mellan bådass berättigande; då framkallar hennes strid och fall åskådarens innersta deltagande, och framställningen deraf är i och för sig skön, emedan nämnda sken är det verkliga lifvets, verklighetens eget. Det är skenet af individens undergång för det allmänna genom samma passioner, genom hvilka han tjenar det allmänna; men hvarvid han ännu räddar medvetandet, att hafva velat det goda, och tron på en försoning för mensklig svaghets skuld, emedan han delat mensklighetens allmänna lott.

Det vore dock naturligtvis falskt att anse hvilket stråfvande, hvilken passion som helst tjenlig att gifva detta skådespel af mensklighetens gemensamma öde. Endast ädel mensklighet ger ännu i sitt fall för det allmännas makt en skön bild; och man skiljer derföre äfven mellan ädla och låga passioner. Således är det ingalunda likgiltigt, hvilket mål

passionen har. Men äfven i detta afseende synes Runeberg hylla en falsk, eller åtminstone hysa en oklar åsigt.

Han har nemligen i tvenne exempel, i Sophokles' Antigone och i Kung Fjalar, velat visa, att ett tomt, innehållslöst trots och öfvermod hos diktens hjelte vore motiv nog för deltagande vid dennes strid och fall. Det kan nu väl icke förbjudas skalden att sålunda dikta; men säkert är, att dikten då icke kan vara skön.

Låt oss höra, hvad Runeberg i detta hänseende anför. Han framställer innehållet af den förra dikten, som följer:

10 »Tvenne bröder hafva stupat i envig med hvarandra vid Thebe, den ena anfallande sin fädernestad, den andra försvarande densamma. Stadens beherrskare Kreon förordnar, att den ena skall begrafvas med heder, den andra till straff för sitt fientliga anfall lemnas obegravven. Antigone en syster till de fallne jordar, i trots af Kungens förbud, sin broder och blir till straff derföre lefvande innesluten i en graf. Af sorg öfver hennes död dödar sig Kreons son, och för dennes skuld åter tillskyndar sig äfven Kreons gemål döden.»

Härtill säger nu R.: om Kreon för statens bästa förbjudit begrafningen och straffat Antigone, så hade han bort segra och endast Antigone
20 falla; ty han representerar statens högre intresse, hon familjens lägre.

Läsaren finner, huru här det ena misstaget bjuder det andra handen. Ledd af sin falska föreställning om förhållandet mellan familj och stat, har R. icke kunnat erkänna, att i de anförda dikterna skulle framställas någon kollision mellan dessa. Han har sökt gifva en annan förklaring af deras motiver och har vid denna blifvit tvungen att lemna de handlande personernas mål utan allt afseende, att förbise det objektiva i deras handlingar.

I den anförda tragedin synes det påtagligt nog, hvad äfven R. i sin recit uttryckligen säger, att Kreon förbjöd begrafningen »till straff» för
30 den fallnes fientlighet mot fäderneslandet. Antigone bryter mot hans förbud och visar sig derigenom anse för ringa det begångna brottet. Men hon sätter sig deri äfven upp mot statens beherrskare, d. ä. mot staten. I dubbelt hänseende företräder således Kreon statens intresse. Men han bryter förledd af sin makt mot en för helig ansedd sed, hvars iakttagande närmast tillhörde den aflidnes anhörige, och han straffar i Antigones person familjekärleken, hvilken har samma berättigande som statsintresset. Hans handling hade ett rättmätigt syfte; men passionen förledde honom att dervid fördöma en annans lika rättmätiga handling. Men Kreon erkänner dennas rättmätighet, först då han
40 träffas i sitt eget familjelif, sjelf får erfara, att familjekärleken eger ett berättigande jemte statsintresset och herrskaremakten.

Samma förhållande återfinnes utan all tvungen tydning i Kung Fjalar. Skilnaden är endast den, att denne ifrån början i sin person förenar båda intressena, familjens och statens. Han eftersätter det förra för det sednare, men straffas derföre af ödets hand, likaså i kärleken till sin son, i det familjeband, som ännu binder honom. Det höjer diktens lyriska skönhet, att striden föregår inom Fjalars eget bröst; men det beröfvar densamma dramatiskt intresse, att här icke särskilda personligheter representera familjens rätt och statens.

50 Runeberg anser intet uttryck i dikten föranleda till nyss anförda tydning. Äfven om så vore, upphör den dock icke att ega tillämplighet och gifva den skönaste förklaring till densamma. Men skalden har vid sitt påstående förgätit Dargars ord:

— Fjalar har glömt,

Att Gudar skipa människors lott, han tror
 Stolt på sin viljas lag *och ordna*
Vill han en framtids skick med sin kraft af stoft.
 »Han, *skaparn af lycka och sed,*
 Skall se en dag, när fläckad af brott hans ätt
 Slocknar i blygd,» — — —

Hvad Fjalar ville ordna, det har han i sitt föregående löfte formligen uttalat:

»Gro skall i mitt hägnade land,
 Hvad ljuft, hvad mildt i människobröst blef sådt,»
 — — —

10

Det är detsamma, som Dargar upprepar, då han kallar Fjalar »skaparn af lycka och sed,» och då han just derpå lägger vikt, att Fjalars skapelse skall tillintetgöras genom brott och blygd inom dennes egen familj.

Men i dikten finnes ännu ett ställe, som tydligen uttalar, att Fjalar för statens intresse åsidosätter familjens. Han skonar sonen och offerar dottren. Hvarföre? Emedan han mera älskar den förre? Nej:

20

»Bort flydde från henne hans blick,
 På Hjalmar föll den, flydde från honom, flög
 Snabb som en ljungeld mellan båda,
 Tills att mot höjden rigtad den kvarblef stel.»

Men då Sjolf säger:

— »Hjalmar skall föra ditt svärd
 En gång, när sjelf du hvilar med maktlös arm,
 Skydda ditt land och fjerran väcka
 Minnet af Fjalar än» — —

30

då är Fjalars val gjordt. Det bestämmes icke af kärleken till sonen, utan af statsintresset, af herrskareanden, af ärelystnaden.

Mot rätta förhållandet kan således icke påstås, att Fjalar icke likasom Kreon skulle uppoffrat famjljens intresse för statens. En annan sak är det, att hos båda handlingens första syfte mer och mer träder i bakgrunden, och passionen tager öfverhand, så att förnämligast hersklystnaden, ärelystnaden framstår såsom dess motiv. Men detta är i sin ordning. Ty utan en sådan passsion, utan pathos, verkas intet stort hvarken för staten eller för mensklighetens allmänna intressen öfverhufvud. Att passionen förblindar båda och låter dem bryta mot en rätt, lika helig som den, de vilja upprätthålla — äfven detta är, likasom det här af föranledda straffet, mensklighetens allmänna lott. Ty, såsom sagdt, det är samma pathos, hvarigenom individen tjenar det allmänna och bereder sin egen undergång. Och individen måste gå under, på det att det allmänna må bestå.

40

Hvilken tolkning vill nu Runeberg gifva de båda dikterna i stället för den här anförda? Han säger: öfvermod, sjelfviskt uppträdande mot en helig sed utgör motivet för Kreons handlingar och bereder hans fall; likaså: Fjalars öfvermod, hans trots mot Gudarne. hans öfvertygelse, att den starke, oberoende af dem, kan skapa sin verld och sitt öde — på detta och på intet annat hvilar kompositionen.

50

Hvem inser nu icke, att skaldens missbelåtenhet med recensionen i Saima har förledt honom att nedsätta värdet af så väl sin egen dikt som den Sophokleiska. Eller tillhör icke ett sådant öfvermod, ett sådant tomt trotsande fånen, icke hjälten? Det är tomt och innehållslöst, då det beröfvas hvarje ädelt syfte och endast vill bereda den trotsande narren tillfredsställelsen att spela herre. Hvem kan väl hysa något deltagande för dylika inbilska figurer, för deras öden och fall. Åtlöje vore det enda straff, de kunde förtjena, om icke deras fånighet och dårhuset, som bör vara deras bostad, skulle väcka medlidande; ty människonaturens förnedring kan dock icke af människan skådas utan medömkan. Icke heller lemnar vansinnet något rum för ånger och försoning. Dessa tillhöra endast den förnuftigt tänkande och handlande människan. Men förnuftigt handlar människan endast, då hennes vilja har ett förnuftigt, ett allmängiltigt, berättigadt innehåll. Ett sådant eger Kreon i sin afsigt att straffa fäderneslandsfienden, Fjalar i sitt uppsåt att skapa lycka och sed. Båda hafva sålunda en rätt att skydda mot Gudar och människor. Och om de under dess förverkligande, hänfödda af passionen, bryta och straffas, så följer dem likväl medmänniskors deltagande, emedan de velat, hvad rätt är, och äfven förverkligat sin afsigt. Kreon har bränmärkt hans namn, som var sitt fäderneslands fiende, och upprätthållit statens, dess styrelses makt mot den enskilda viljan; Fjalar har i sitt land skapat lycka och sed. De äro icke blott föremål för medömkan, utan båda förtjena äfven handlingens ära. Och då de lidit straffet för, hvad de brutit, återstår för båda endast denna, för Fjalar äfven ett lyckliggjordt folks tacksamhet.

Hvad Runeberg i öfrigt anmärkt mot vår uppfattning af Kung Fjalar, lemna vi derhän, emdan det i vår tanke äfven kan stå tillsamman med denna uppfattning och i sig sjelf är lärorikt. Den lilla slängen åt vårt fel, att tala om ett romantiskt skaldeslag, kan lämpligen med lika tystnad förbigås, då ingen deraf torde blifvit missledd, eller någon annan torde hafva deri sökt ettmissförstånd. Meningen är nemligen klar: att Runeberg, som förut i sina idyller efterbildat det antika epos, men ifrån detta öfvergått till det romantiska och deri sednast inlagt ett dramatiskt moment, väl ännu skall försöka sina krafter i dramat. Till denna förmodan, som äfven var en önskan, tillägga vi ännu den: att han då skall gifva handlingen i sin dikt ett annat motiv, än de handlandes inbilskheter och subjektiva godtycke. Och om de sferer, människan för handlingen eger, familjen, det borgerliga samhället, staten, icke derförinnan förökas med några nya, så skall skalden väl tvingas att låta handlingen röra sig inom dessa samt att ur kollisionen mellan deras intressen taga den intrig, hvilken hans dikt har att utveckla.

12 TIDNINGSREVVY.

Saima n:o 40 2. X 1845

Tidningspressen i landet synes sakna ett hufvudsakligt requisitum, för att kunna sägas lefva – nemligen lif. Den gnista, som för en tid uppflammade, släcktes i grund genom åtgöranden vid detta års början. Andra anledningar torde dessutom finnas, hvarföre Helsingfors Tidningar och Borgå Tidning äro så fullkomligen afsigkomma. Emellertid kan det vara skäligen nog att tillräkna allt nämnda af oss alla välkända orsak. Helsingfors Tidningar kunna sig till verkligt beröm åberopa, att